

Dominika Kowal

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego
e-mail: dominika.kowal@lib.uni.lodz.pl

[„Czasopisma naukowe w bibliotekach – zmierzch czy świt?” (Gdańsk, 19–20 września 2016 r.)

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.24.12>

W dniach 19–20 września 2016 r. Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego [dalej: BUG] wraz z Centrum NUKAT zorganizowały konferencję poświęconą wydawnictwom ciągłym: *Czasopisma naukowe w bibliotekach – zmierzch czy świt?*. Dodatkową okazją do zaproszenia bibliotekarzy do Gdańska było dziesięciolecie działalności BUG w nowym gmachu oraz dwudziestolecie utworzenia na jej serwerze Centralnej Kartoteki Tytułów Czasopism. Podczas dwóch dni zaprezentowano szesnaście wystąpień związanych z szerokim tematem wydawnictw ciągłych: ich miejscem w bibliotekach, na różnych platformach, preferencjami czytelnickimi, zmianami w zakresie opracowania i przyszłością, zwłaszcza czasopism w wersjach papierowych.

W pierwszym dniu panelowym poruszane były głównie tematy związane z bibliometryczną oceną wydawnictw ciągłych z perspektywy środowiska akademickiego. W swoim wystąpieniu Henryk Hollender z Biblioteki Uczelni im. Łazarzkiego (*Ciągłość i inspiracja, czyli po co nam czasopisma naukowe*) próbował odpowiedzieć na pytanie o przyszłość czasopism naukowych, określał ich nowe funkcje w świecie nauki. Obecnie stają się one miernikiem dorobku pracowników akademickich, często zawężanym jedynie do wskaźników cytawalności i wpływu.

Magdalena Hamerska z Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego (*Ocena czasopism naukowych w Polsce – zasady, trudności, perspektywy*) przedstawiła, jak na przestrzeni lat zmieniały się kryteria ocen czasopism naukowych, odniosła się

również do ich znaczenia w środowisku akademickim. Zwróciła uwagę na problem częstych korekt w wykazie czasopism punktowanych ogłaszanych przez MNiSW, co w konsekwencji może sprowadzać ocenę osiągnięć naukowych do liczby zdobytych punktów i obniżać właściwą wartość publikacji. To z kolei prowadzi do następnych nadużyć, o których z perspektywy młodego naukowca wypowiadał się Piotr Krajewski z Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (*Drapieżni wydawcy okiem bibliotekarza i młodego naukowca*). Jego referat dotyczył tzw. drapieżnych wydawców¹, korzystających ze wzrostu znaczenia czasopism elektronicznych i ruchu Open Access. W trakcie gorącej dyskusji wysnuto tezę o nowej roli bibliotekarza, który powinien ostrzegać autorów o nieuczciwych praktykach wydawców (m.in. został przywołany przykład Jeffreya Bealla, bibliotekarza z Library of University of Colorado-Denver).

Ciekawe wystąpienie, zatytułowane *Od bibliometrii do almetrii. Almetrics jako alternatywne mierniki wpływu czasopism i autorów*, zaprezentowała Magdalena Szuflita-Żurawska (Biblioteka Główna Politechniki Gdańskiej). Prelegentka podjęła temat alternatywnych wskaźników popularności publikacji. Wskazała na rosnące znaczenie autorskiego brandingu — świadomego budowania marki pracowników naukowych w oparciu o nowe kanały komunikacji i rozpowszechniania swojego dorobku w świecie cyfrowym.

Kolejne wystąpienie dotyczyło agregatorów treści naukowych. Marcin Wojnarski (Wydział Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW) zaprezentował stworzony przez siebie serwis Paperity, uruchomiony w 2014 roku. W chwili obecnej paperity.org indeksuje ok. 30% wszystkich nowo publikowanych artykułów w otwartym dostępie, umożliwiając czytelnikom dotarcie do blisko miliona pełnotekstowych artykułów z czasopism, m.in. takich wydawców jak Springer, Plos, BioMed Central, Oxford UP.

Zagadnienie czasopism polskich w Open Access przybliżyły Dagmara Alaburda i Alicja Tuchacz-Kurdziel (BUG), omawiając *Polskie czasopisma w Open Access*. Swe wystąpienie Autorki oparły na analizie publikacji pracowników gdańskiej uczelni.

Z kolei Agnieszka Lentas (Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji UW), mówiąc o czasopismach prawniczych, dostępnych w bibliotekach, zastanowiła się nad zasadnością gromadzenia i udostępniania naukowych czasopism praw-

¹ Drapieżni wydawcy (*predatory publishers*), to nazwa określająca wydawców stosujących wobec autorów nieuczciwe praktyki, podyktowane chęcią zysku z opłat za publikowanie artykułów, najczęściej w modelu Open Access. Wydawcom tym zarzuca się m.in. wypuszczanie na rynek czasopism z pominięciem procesu wydawniczego i recenzowania, zawierających artykuły, które nie spełniają kryteriów publikacji naukowych. Pojęciem *predatory publishers* posługuje się m.in. profesor Jeffrey Beall, bibliotekarz z University of Colorado Denver.

nicznych w wersjach tradycyjnych, papierowych, wskazując zwłaszcza na wydawnictwa, których obecność na platformach cyfrowych byłaby niemożliwa.

Ostatni tego dnia referat (*Czasopisma naukowe w cyfrowym obiegu informacji i ich wykorzystanie przez czytelników UMCS*) wygłosiła Anna Wojtysiak (Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej). W swoim statystycznym opracowaniu przedstawiła dane wskazujące na zwiększające się zainteresowanie publikacjami elektronicznymi.

Pierwszy dzień obrad zakończyła wycieczka do wywierającego olbrzymie wrażenie Europejskiego Centrum Solidarności [dalej: ECS]. Pracownicy ECS oprowadzili zebranych zarówno po wystawie głównej, jak również po pomieszczeniach biblioteki, archiwum oraz magazynu. Z pewnością jest to miejsce godne polecenia wszystkim odwiedzającym Gdańsk. Po powrocie do Biblioteki UG rozpoczęła się część jubileuszowa. Dyrektor BUG, Grażyna Jaśkowiak, wspominała proces powstawania nowego gmachu, przeprowadzkę i pierwsze miesiące funkcjonowania w nowych przestrzeniach. Na koniec wszyscy uczestnicy konferencji zostali zaproszeni na uroczystą kolację z jubileuszowym tortem.

Obrady w drugim dniu konferencyjnym otworzyła kierownik Centrum NUKAT, Ewa Kobierska-Maciuszko. W pierwszym referacie (*Od CKTCz do NUKAT – organizacja i metody współpracy bibliotekarzy katalogujących wydawnictwa ciągle*) Magdalena Ruszkowska (BUG) przedstawiła rys historyczny, czyli drogę od Centralnej Kartoteki Tytułów Czasopism, działającej od września 1996 r. do jej zamknięcia w 2002 r. i przystąpienia do NUKAT.

Następny referat (*NUKAT w pigułce – zmiany, nowości, propozycje*) wygłosiły Iwona Leonowicz z Magdaleną Rowińską (Centrum NUKAT), zarysowując pokrótce dynamikę rozwoju centralnego katalogu i udziału czasopism. Ewolucja otoczenia technologicznego oraz potrzeby użytkowników dyktują nowe trendy w katalogowaniu zbiorów – stąd zapowiadane już od pewnego czasu zmiany zarówno narzędziowe (np. możliwość dodawania pól 856 bezpośrednio ze strony NUKAT) jak i formalne w zasadach katalogowania. Są to wciąż dyskusyjne kwestie związane z rekordami analitycznymi, zmiany w polu 260 (w tym zniesienie łacińskich skrótów), zniesienie „zasady trzech” i stosowanie pól 3xx (336 – typ zawartości, 337 – typ mediów, 338 – typ nośnika). Charakter konferencji, bardzo ograniczony czas wystąpień nie pozwolił na szczegółowe omówienie tych kwestii. Autorki zaprosiły wszystkich zainteresowanych do uczestnictwa w warsztatach i webinarium organizowanych przez Centrum.

M. Rowińska w swoim wystąpieniu o czasopismach elektronicznych (*Kiedy nośnik ma znaczenie*) zarysowała problem, z jakim muszą mierzyć się osoby pracujące z drukami ciągłymi. Największą bolączką dla katalogujących są liczne

zmiany opracowywanych dokumentów, zarówno tradycyjnych jak i elektronicznych, a co za tym idzie – czytelne przedstawienie wszystkich danych w opisach bibliograficznych. Szczególną uwagę autorka referatu zwróciła na pola związków (77x oraz 78x) oraz zapowiedziała oddzielne spotkanie warsztatowe.

Maciej Jabłoński (Centrum NUKAT), przedstawił referat *Techniczne aspekty dodawania i kontroli adresów URL*. Obecnie problematyczna jest kontrola prawidłowo działających linków dołączanych do opisów czasopism ze względu na liczbę rekordów i bardzo dynamiczne zmiany. Trwają prace nad usprawnieniem tych żmudnych prac i stworzeniem odpowiedniego narzędzia do sprawdzania adresów URL w polach 856.

Pytania dotyczące rekordów analitycznych nadal pozostają otwarte – dlatego też ciekawe było wystąpienie Izabeli Furgol-Wali (*Rekordy analityczne życie po życiu*) z Biblioteki Politechniki Śląskiej, która przoduje w tworzeniu tego typu opisów do NUKAT. Zaprezentowane zostały doświadczenia związane z rozpoczęciem prac nad rekordem analitycznym najpierw w katalogu lokalnym, potem we współpracy z NUKAT. Biblioteka podjęła decyzję o tworzeniu rekordów analitycznych do „Zeszytów Naukowych Politechniki Śląskiej”, które były wykorzystywane do rozbudowania kolekcji w Bibliotece Cyfrowej PŚ.

W drugiej sesji tego dnia referat (*Szukanie wartości dodanej – czyli czasopiśma pod lupą. Diagnoza w praktyce działań bibliotecznych i jej efekty w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II*) zaprezentowała Danuta Gurdak (Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie). Oprócz rysu historycznego Prelegentka przedstawiła aktualnie stosowane działania w swojej placówce.

Następnie Danuta Adamowicz (Zakład Narodowy im. Ossolińskich) próbowała odpowiedzieć na pytanie dotyczące reprintów (*Czy reprint czasopiśma to nadal czasopiśmo?*). Przedstawiła systematykę reprintów i zasady opracowywania tego typu druków zgodnie z obowiązującym formatem MARC 21. Zaprezentowane przykłady ilustrowały dodatkowo tezę o różnorodności przedruków oraz ich klasyfikowaniu.

Na zakończenie swoje opracowanie dotyczące konspiracyjnych czasopism na terenie województwa lubelskiego zaprezentowała Anna Wojtysiak z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (*Powrót do przeszłości: przegląd czasopiśm konspiracyjnych Lubelszczyzny do 1945 r.*).

Uczestnicy konferencji poruszyli wiele ważnych i ciekawych problemów. Spotkanie było też okazją do wysłuchania interesujących relacji z prac podejmowanych w innych bibliotekach. Nasuwa się wniosek o konieczności częstszych spotkań o tematyce czasopiśmienniczej, gdyż temat ten, zwłaszcza w kontekście ich opracowywania, z pewnością nie został wyczerpany.